

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Commentaria cum quaestionibus in univ. Arist. logicam - Cod. Ettenheim-Münster 287

Heppen, Petrus

[S.l.], 1602

Heppen, Petrus, S.J. I. Commentaria cum quaestionibus in univ. Arist. logicam. Exc. a F: Christoph. Heubler, Engentino Monast. in Schutteren conventuale exepta, tunc convictore Herbipolensi ap. s. ...

[urn:nbn:de:bsz:31-130037](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-130037)

10.

Dominicus fecit, atque alijs diebus, quibus nullo habetur
lectiones partim reperet quatuor in scolis re,
petatur. partim ad disputandum se comparabit, par-
tim e libellis specialibus diligentius leget. si quod ipsius scrip-
sit, id locum repetendis it qua ante didicit
impendet.

Distributio temporis atque otij dei.
mensis hyeme perannua.

A. 5. ad 7. finitis ad dicitur partibus, si opus erit
videbit explicandas in scolis lectiones. & lectio,
nema pomeridianis horis, pridie explicatam
una cu schola ante meridem scripta ita repe-
ret ut utramque pro captu suo intellectu reddere
memoriter possit.

Apud primum ad primam lectionem matutino tempore
ad primario professori plenam ita dicitur ut hora 9.
utramque repetitionem alacritate referre possit & de ipse
vel disputare ipse, vel disputantes alios cum fructu
audire. Ad finitis pomeridianis horis & lectio-
nibus usque ad cenam 9. reperet lectionem hora
et videretur. Deinde ad disputandum ut dicitur,
denum si opus erit se comparat, denique quicquid
restitit temporis, id tribus lectioni partim
dialecticarum in institutionibus partim earum quoniam
a capiteum Artis, cum quibus pro mo coniuncta
videbuntur et circa id ipsi in scolis explicatur.

Ab octavo & diebus ieiuniorum eam imbit roem
ut quod ex superioribus uno tempore ppare comode
negaret, idem esset ac compenset. alio. 1.

**R. D. P. PETRI HEPPEN SOCIETATIS IESU. COM-
MENTARIA VNA CUM QUESTIONIBVS IN VNIVERSAM
ARISTOTELIS LOGICAM DICTATA ANNO DOMINI.**

J. O. Z. M. D. C. II.

**ET A. F. CHRISTOPHORO HERBLEZ Engentino Monasterij
in Schutten conuenticale excepta hunc conuenticale hospitiis agris stipendium.**

DISPUTATIO PROOEMIALIS DE natūra logica.

Prima munus est, quo nro veritatis cognitionem
inferere, cum ad rem utitur tanq[ue] mensura fa-
cultate quaedam q[ue] Logica d[icitur], q[ui] facultatem
nobis fides diligentissime tradidit, et volumine quo
organum inscripsit, ipse q[uo]d Logica sit instrumentum
quoddam p[ro]p[ri]e. Verum prius ea que in hoc art[ic]ulo
mine continetur declarans. Logica nobis nam
hac disputatōe explicanda est, q[ui] disputatōem quorūda-
rius et facilius percipitur in q[ui] nos aliquid diside-
mus.

DE ENTE RATIONIS

Agemus de Ente q[ui] hoc loco q[uo]d loquitur e[st] persi-
patetiorū sententia Logica nō spectare nisi Entia
simp[licia], obiter t[ame]n agens uberiorē ac subtilem
deus tractatōem in metaphisicā referuātos.

ARTICULVS PRIMVS

AN, ET QUID SIT ENS RATIONIS

Nat[ur]a q[uo]d q[ui]ng[ue] verum sit ens rōn non q[ui]ng[ue]
verum sit hoc ē, existat. s[ed] nō rōn q[ui]ng[ue] d[icitur]
sentiam, hoc nō manifeste repugnat sed q[ui]ng[ue]
verum dicitur. i. num sit merū nihil. Quomōdō
si ē ens, nō sit s[ed] s[ed] ē t[ame]n s[ed] ē t[ame]n s[ed] ē t[ame]n
ut sit p[ro]p[ri]e similitudo q[ui]ng[ue] Entis q[ui]ng[ue] ens.

Conclusio Prima.
Ens rōn cadet a p[ro]p[ri]e Theologis d[icitur] q[uo]d id
q[uo]d t[ame]n h[ab]et esse obiectivē nō intellectū s[ed] id
q[uo]d t[ame]n ē, q[uo]d cognoscitur aut cognoscitur ab intellectu.
Ita a hoc multo differendum ē, corū q[ui] ab intellectu
cognoscitur duo ē p[ro]p[ri]e, alia s[ed] q[ui] s[ed] in
se ipsis verum ē t[ame]n accidit in se q[uo]d cognos-
cantur. & hec appellatur Entia Realia. Alia
qua nō h[ab]et in se ipsis verum ē. neq[ue] accidit
in se quōd cognoscitur sed p[ro]p[ri]e can bus sint
Entia Effusa cognosci. Ita ut si nō cognoscere,

sed ens ratio est reale quid. quod ens reale non cognoscitur
ante a sensu. si ad minorum. ens ratio est in se
su fundam. & secundum quod quod si nihil est in se,
omni cognoscitur per sensum. sumit occasionem
conspiciendi ens ratio.

Obiicies 2. quod prius est quod ab intellectu cognoscitur
ante, id non potest fieri per cognitionem intellectus.
sed prius est ens ratio quod ab intellectu cognoscatur,
quod ens ratio non potest fieri per cognitionem intellectus.
Obiicies 3. Obiicit intellectus 1. quod ab intellectu
cognoscitur prius de eo quod cognoscatur ab intellectu,
intellectus 1. est n. obiectum quasi cum quodam cur cognoscatur.
sed ens ratio est obiectum intellectus. quod
prius de eo quod cognoscatur ab intellectu, per quod
gando minorem prioris syllogismum, et consequentem:
nam quod ab intellectu cognoscatur sunt n. plura dis-
ferentia, quodam cognoscatur ab intellectu tunc de no-
sum, ut velum, homo, quodam sunt cognoscatur
quod sunt ab intellectu. Obiicies 4. non cognoscatur
prius de eo seu hanc aliquam differentiam non
potest cognoscatur de n. sed non cognoscatur
non prius de eo sed simul dum cognoscatur
finit, seu accipiunt suam de finis a ratio sed
non cognoscatur ab intellectu.

Articulus Tertius

Conclusio 1. quod ut duplex sit ens ratio.
ens ratio aliquid sit fundam in re, ali-
ud nullum sit fundam in re. ut a ens ratio nullum
hanc fundam in re, non ideo quod caret deo in
tellectus aliqua occasione fugienti. Impossibile
est n. fugere sine occasione. sed ideo quod in ar-
bitrio nro est uti hac occasione ut voluerimus
quod hoc ens ratio vocatur fictum ut Chimera.
quod vero ens ratio de hanc fundam in re,
quod

quod dum intellectus facit, nō solum descriptionem a rebus
sumit, sed etiam a rebus ipsis dicitur minatur, & quasi
ostenditur, ut hoc nō faciat & concipiat & non aliter.
Et cecitatem debemus esse eodem nō concipere quod scilicet
est ab oculo ceco dicitur minatur intellectus ut format
tale ens rōis & non aliter.

Conclusio 1. Ens rōis hinc fundum in re dividitur
in tres species: Negationem, Privationem & Relationem
rōis. Negatio est non est alicuius forma sine
ulla aptitudine sui lapsus de hinc negationem visionis
quae nō videt, & nō est aptus ad visionem. Priva-
tiō est, non est alicuius forma cum aptitudine
sui oculi de hinc privationem virtutis visionis
quod est cecitas, quae nō habet ipsam virtutem, sed tamen
nā sua est aptus ut illam habeat. Relatio rōis
est, respectus suum seu ordo unius rei quae seorsum
non refertur ad aliam, tamen concipitur referri,
Sic res de se habiles & intelligibiles, concipiuntur enim
in illis ordinem quendam ad scientiam & in
intellectum quod tamen ordo in ipsis nō est realiter, sed
solum quod intelligitur. Porro haec Entium rōis gen-
nera colliduntur ex Aristotele & Metaph. text. 2. &
5. metaph. text. 20.

Obijciens 1. Partes Entis ficti sunt Reales quod etiam
ipsum Ens fictum si negandi consequentiam equi-
valeret partes sunt Reales totum tamen non est Reale,
nisi partes totum illud realiter componant. Unde
tamen & intellectum partis a Entis ficti tamen & intellectum
componunt.

Obijciens 2. Negationes & Privationes conveniunt rebus
namque cogitante. Ergo non sunt Entia rōis

q. 12

¶ Autem quia nemine cogitare hō nō ē lapis &
veritas ē veritas &c. quod nō cogitare nō tñ obiectivē
si nemo cogitet; Nos ā volūmā nō pōt comperece
reba obiectivē nisi fiat Entia quaedam reōs.
Comperere Negativē nō ē aliud nisi forma aliquas
nō repertā in aliqua re quod totum ē sine intellectu.
Comperere ā obiectivē ē; ipas Negatives & privatives
& actum aliquam intellectus apprehendi in reba; quod
sine dubio fieri nō pot nisi p̄ intellectum.

Articulus Quartus.

Utrum Entia reōs sint tm̄ denominatio
vernes quaedam extrinsecas?

Autem .i. duo tē genera denominationum. Unum
ē denominationum Intrinsecarū alterū Extrinsecarū.
Denominatio Intrinseca ē; quod aliqd̄ deno-
minatur ab aliqua forma; seu ab aliqua re
quod verē in ipso existit; v.g. oculus d̄ videns
denominatio intrinseca; quia verē in ipso oculo
ē forma visibilis. Denominatio extrinseca ē; quod
denominatur res ab aliqua forma; seu ab aliqua
re in ipso nō existente sed existente in alio;
v.g. paries d̄ visus ā me visus; ā visione
meā in me existente & non in ipso pariete; Et
quod patet quod denominationes extrinsecas nil ponit
in re denominata; Denominatio ā intrinseca
ponit aliquid.

Autem .ii. Denominationem extrinsecā ēē aliquid
Reale; seu Ens Reale; quia sicut oculus nōmine cogi-
tante; & videns; p̄ realem visionem; seu sa-
ries nemine cogitante; & visus; p̄ eandem visi-
onem realem; quod ā convenit alicui nomi-
ne cogitante & p̄ formam realem verit̄ est
Ens Reale. Jam quod est utrum Ens reōs sit
reale

talit denominationo.

Prima sententia e affirmantium. Inter se e veritas,
reorum hie illis in denominationes extrinsecas null
te entia rationis q quoniam ut ab actu intellectus,
sto et intellectus cognoscit aliud v. g. lapidem,
duplex inde consergit denominationo, vna intrinseca,
v' q' hanc intellectus de cognoscens lapidem, altera
extrinseca v' q' hanc de lapis cognitis, hanc prae
extrinsecam dicit ee huius rei, sda sententia v'
con e Negantium.

Conclusio. 1. Non pot dici oia entia rei ee Deni
minatoes extrinsecas. Pr. 1. Denominatoes extrin
seca debent existere in vno intrinseco & in alio
extrinseco, ut dicitur e notabili primo. sed entia
sola negatoes & privatoes in nullo possunt in
trinsece existere. Pr. 2. ga no vna pot
intellecti q' q' denominationem extrinsecam repr
sentratur ad speciem & predicatum ad subctm
que tñ sunt entia rei relativa.

Conclusio. 2. Neq pot dici aliquod huius rei ee
denominatoem extrinsecam v. g. ea cognitum
ut volebat Philosophus. Pr. 1. Denominatio extrin
seca e quid reale ut dicitur e notabili sdo ut
notando. 2. go no pot ee huius rationis. Pr. 2.
ga no e raa cur denominationes extrinseca
sumptae ab actibus potentiae visiva, auditiva &c.
ut ee visum, auditum minus sunt entia rei
q' sint denominationes extrinsecae sumptae ab ac
tibus intellectus, neq' ita etia Bruta & res sensu
expertes hrent vim faciendi entia rationis
gotias cuq' em' asing videret furem, de furem
ille visus ab asino ee. Pr. 3. tum asing faceret
huius rei.

Articulus 5.

Arcticus & Arcticus.
Quare facimus Entia Raris?

conclusio. Cuius cur facimus Entia Raris & Inspec-
tio mitibus nri. qui qd niam no pot statim nitelo
ligere pfecte & videre nitam sua nam rerum
Smte solet fabricari ista Entia Raris. tanq quoda
conspicilia. qd adinuetur in nitelligendo. quod
si nitibus na pfecte naas raru nitueretur, ut
mitibus Divinis & Angelicis, no uterentur istis
conspicilibus, sicut oculo sano qd pfecte ras nri
tueretur no indiget utrois eius spicilibus debitis
a oculo indiget.

Pri hoc ultima declarari qd inuentione In istis
generis Entium Raris, Primum In Ente fide
qd nri nitibus na lo natur nitelligere res
qd diuersus solet qfugere ad ens quoddam Raris
q quod illas res plane diuersus unit, quod cu
facit nri qd uerit quoddam Ent Raris quod dr
Chimera. Ita nri scum discunt Chimera non
e possiblis qd ha res sit ois diuersa, et que
ita q Ent fide tam nititit naas rerum nitime
respouationum. quod si statim primo nitutu
naas ipas comprehendit, no debuisset fauere istu
discursum. Secundo idem qst in pruatiomb:
a negationibus, ut nri nitibus magis nitelligat naam
uerum pruatiuum & negatiuum v. g. oculi pri,
uati uisione & hois de quo negatur naa lapidis
pced uatur ipam pruatiuum & negatiuum nitelligere.
Denique ita discunt, hui oculo e oculo no h ali
qd dispositionem negatiuum atq ita magis uenit a
comitionem oculi pruati huius. Item dicit:
hu ho no e lapis nitelligit quod ho dot ee naa
cuiusdam molis & flexilis atq ita nitelligit ma,
gis naam hois. Tertio demq idem apparet in
relationib.

relationibus suis, ut n: nullus magis intelligat na,
turam visionis, qua cuius vidit parietem, l. cunctas
visionis spectat in hoc quod sit visio parietis & non ali,
terius rei. I. fingit in ipso pariete, suendam spiritum
rationis ad visionem & dicit garzes q. q. e. viso
hac visione & no. p. am. Et hoc ex respectu
Joh. amoris melius intelligit nam illis visionib.

Articulus 5us

Quid sit Ens Ratio Logicum

Complexus?

Notitia 1^a res ee nullus nre operationis. 1. De simp.
ter apprehensio qua rem aliquam apprehendimus & re
& mente concipimus nil de ea affirmando a negado
Per de Complexio & Divisio seu iudicium nullus
duas d. partes res q. primam operon apprehensas
componentis a diuidendis. Componere tua dicitur
cum unam de altera affirmat: Dividere cum
unam de altera negat. Per se vocatur disjunctio
sua vel consequentia, qd nullus ex aliqua vel
aliquibus operationibus, sed alio aliam secundam
operon colligit. Est n: disjunctio qe ubi tacitus qd
mentis operatur, qd una ra cognita, in qua velut
gradum figit, proceditur ad aliam sen incontinentem
Illas es in qua gradum figit de. Anusis, illa ad qd
venit de consequens Per se ipse de illatio.

Notitia 2^a Nullum nam res no me intelligere
verum etiam suam cognitione & operam qua res intel,
lexerat pte cognoscere, qd dum facit dicitur se
reflexare supra suam cognitionem & actus illo per
operatio, qua cognitionem precedentem intelligit, dicitur
tur notitia vel cognitio reflexa.

Conclusio 1^a Ens ratio Logicum e. Relatio quaedam
ratio qua & reflexam nullus cognitionem, qe,
ta rebus adhibetur. Utilis ad dirigendas oper,
trines

rationes intellectus eo modo quo illas dirigere cupit. Legitur
vi. q. de predicatu. gen. in dicitur terminant syllogismum in se.
 haec namque rebus attribuitur per reflexam cognitionem. Quod est
 quid aliq. adus intellectus circa res illas uespatis sit. Si
 quidem intellectus cognoscere non potest quod rebus convenit
 ut per suam cognitionem nisi se reflectat supra suam
 am cognitionem. Non sicut autem hoc modo entia ficta,
 negationes, privationes, & relationes etc. sunt quae
 deprehenduntur in rebus quaeque ex dictis aliarum per
 sententiarum extra intellectum ut esse iustum etc. quia hoc
 est necesse ut prius intellectus cognoscatur & deinde cognoscatur
 suam cognitionem. Et est propria uocata reflecta. Sed
 sufficit ut cognoscatur illa realia ex quibus sumit occasi-
 onem cognoscendi entia tunc tunc non reflectat se supra
 suam cognitionem.

Conclusio 2. Haec errorum logicae solent dividere in
mas clares iuxta tres grades intellectus quodam em
quodam rebus ex eo tunc quod intellectus apprehendat sit
genus quodam uero ex eo quod operatur uel dividat ut
exundatio, quodam denique ex eo quod descendit ut
syllogismus, demonstratio etc.

Articulus septimus.

Quid sit secunda Intentio &
 quare entia tunc appetentia
 secundae intentiones.

Primum 1. Intentione proprie solent dici de rebus
dicere uia quibus tendit in sua obiecta per quae de
rebus intellectus & uoluntas & in uoluntate quodam inuenio pot
duo significari. 1. Quam ipsam quo uoluntas tendit
in aliquid finem. 2. Finem ipsam in quem tendit
ut amor pecuniae solent dici Intentio auaritia
& ipsa pecunia, amor quidem quia est diuis pecuniae
Intentione uoluntatis. sed nos non agimus de hac

2. Intentione uel est in intellectu sicut
 duo

duo significatur utrum v. z. quo videtur in aliquod
obtinere, & obtinere ipsam v. de dividitur in formas
non v. obiectivam, Formam appellatur ipse actus
vel actus intellectus, quia forma fundam. illi efficiens
Intentionis obiectiva appellatur ipsum obiectum cognita.

Notandum 3. Cum intellectus non sit unum reflexivum
ut supra dicitur, hinc fit ut in intentione intellectus
tam formalis quam obiectiva sit duplex. Prima
& secunda. Intentio formalis prima est deus
intellectus quo percipimus aliquid sine ulla reflexione
supra nostram cognitionem. Intentio formalis
secunda est deus intellectus, quo percipimus aliquid
cum tali reflexione. Intentio obiectiva prima
est id quod intelligitur sine ulla reflexione intelligit.
v. g. actus, Intentio obiectiva secunda est id quod
intelligitur cum aliqua reflexione. v. g. genus.

Notandum 4. Illa que intelligitur cum reflexione
intelligitur dupliciter, quia edam. n. sunt entia
v. g. v. g. quaedam realia in quibus ego
reflectoris me supra meam cognitionem, cognosco,
in melius realitatem ipsius.

Conclusio. Intus ratio legitima est Intentio quoad
obiectiva secunda seu id quod cognoscitur actu
reflexo intellectus v. reuera non est aliquid reale
v. g. quoad cognosco cum reflexione in natura mi-
nistrum, relationem predicati generis v. g. reuera
non est aliquid reale in ipsa natura animalis.
dico facere secundam intentionem.

Articulus octavus.

Subditio explicatio nate & definitio,
nis Entis rationis?
Notandum. Insuper tres species intellectus sunt p. p. p.
et ordinem quod primo supponit purum & p. p. p.
primam: nullam efficiens in actu intellectus nisi
vestigium aliquod eius habuerimus. In comitio,
one

one sensitiva & nisi imaginatio aliqua non illud concie,
tue efficiere. Unde res singulares non possunt
apprehendere nisi per similitudinem reum corporaliu
per se & imaginariu per se possunt. ¶ 2. q. 1. c. 1.
Regula apprehendere & intelligere volumus. Im-
o namque nobis inueniunt aliquem alatum. &
formam facie. secunda uero opalis ueris
supponit primam. Impossibile est enim componere
& diuidere quod nisi fuerit apprehensa. Tertia
denique supponit primam. ¶ 3. q. 1. c. 1.
tunc est una re non colligere aliam. ¶ 4. q. 1. c. 1.
nisi sit & sciat illud ita esse uel non esse. ¶ 5. q. 1. c. 1.
alterum sciat, hoc autem sibi sciat. ¶ 6. q. 1. c. 1.
& aliud quam componere & diuidere.

Conclusio. Ex res singulæ & aliqua res in Entis
reale, cognita tunc per modum Entis pro explicare
obseruandum primo. ¶ 1. q. 1. c. 1.
apprehendi non Entia. ¶ 2. q. 1. c. 1.
Nam cum non faciat opposita res suspensæ in quibus
finitum & non Entis. quales sunt homo & cæcus,
hoc non est lapsus. Necessè est ut ita predicata apprehensæ
dat & apprehensæ paulo ante dicebantur quod per
opalis & supponeret primam. ¶ 3. q. 1. c. 1.
¶ 4. q. 1. c. 1. ¶ 5. q. 1. c. 1. ¶ 6. q. 1. c. 1.
sensum sensitivum quo sunt Entia quædam
reale uere & res ipsa. Intellectus apprehendit
opalem non Entis illud apprehendat & ipsum rei sensu
sibi & Realis & apprehensæ paulo ante dicebantur
quod opalis prima supponeret cognitionem sensus.
Patet igitur quod intellectus apprehendit res Entis per modum
Entis. ¶ 7. q. 1. c. 1. ¶ 8. q. 1. c. 1. ¶ 9. q. 1. c. 1.
concepit quasi est quoddam aut reale. Placet tunc
nebrat concepit per modum nigredinis toto aere
diffuseri cogitationem sicut per modum nigredinis in
oculo & a nigredinis. ¶ 10. q. 1. c. 1. ¶ 11. q. 1. c. 1.
¶ 12. q. 1. c. 1. ¶ 13. q. 1. c. 1. ¶ 14. q. 1. c. 1.
¶ 15. q. 1. c. 1. ¶ 16. q. 1. c. 1. ¶ 17. q. 1. c. 1.
¶ 18. q. 1. c. 1. ¶ 19. q. 1. c. 1. ¶ 20. q. 1. c. 1.
¶ 21. q. 1. c. 1. ¶ 22. q. 1. c. 1. ¶ 23. q. 1. c. 1.
¶ 24. q. 1. c. 1. ¶ 25. q. 1. c. 1. ¶ 26. q. 1. c. 1.
¶ 27. q. 1. c. 1. ¶ 28. q. 1. c. 1. ¶ 29. q. 1. c. 1.
¶ 30. q. 1. c. 1. ¶ 31. q. 1. c. 1. ¶ 32. q. 1. c. 1.
¶ 33. q. 1. c. 1. ¶ 34. q. 1. c. 1. ¶ 35. q. 1. c. 1.
¶ 36. q. 1. c. 1. ¶ 37. q. 1. c. 1. ¶ 38. q. 1. c. 1.
¶ 39. q. 1. c. 1. ¶ 40. q. 1. c. 1. ¶ 41. q. 1. c. 1.
¶ 42. q. 1. c. 1. ¶ 43. q. 1. c. 1. ¶ 44. q. 1. c. 1.
¶ 45. q. 1. c. 1. ¶ 46. q. 1. c. 1. ¶ 47. q. 1. c. 1.
¶ 48. q. 1. c. 1. ¶ 49. q. 1. c. 1. ¶ 50. q. 1. c. 1.
¶ 51. q. 1. c. 1. ¶ 52. q. 1. c. 1. ¶ 53. q. 1. c. 1.
¶ 54. q. 1. c. 1. ¶ 55. q. 1. c. 1. ¶ 56. q. 1. c. 1.
¶ 57. q. 1. c. 1. ¶ 58. q. 1. c. 1. ¶ 59. q. 1. c. 1.
¶ 60. q. 1. c. 1. ¶ 61. q. 1. c. 1. ¶ 62. q. 1. c. 1.
¶ 63. q. 1. c. 1. ¶ 64. q. 1. c. 1. ¶ 65. q. 1. c. 1.
¶ 66. q. 1. c. 1. ¶ 67. q. 1. c. 1. ¶ 68. q. 1. c. 1.
¶ 69. q. 1. c. 1. ¶ 70. q. 1. c. 1. ¶ 71. q. 1. c. 1.
¶ 72. q. 1. c. 1. ¶ 73. q. 1. c. 1. ¶ 74. q. 1. c. 1.
¶ 75. q. 1. c. 1. ¶ 76. q. 1. c. 1. ¶ 77. q. 1. c. 1.
¶ 78. q. 1. c. 1. ¶ 79. q. 1. c. 1. ¶ 80. q. 1. c. 1.
¶ 81. q. 1. c. 1. ¶ 82. q. 1. c. 1. ¶ 83. q. 1. c. 1.
¶ 84. q. 1. c. 1. ¶ 85. q. 1. c. 1. ¶ 86. q. 1. c. 1.
¶ 87. q. 1. c. 1. ¶ 88. q. 1. c. 1. ¶ 89. q. 1. c. 1.
¶ 90. q. 1. c. 1. ¶ 91. q. 1. c. 1. ¶ 92. q. 1. c. 1.
¶ 93. q. 1. c. 1. ¶ 94. q. 1. c. 1. ¶ 95. q. 1. c. 1.
¶ 96. q. 1. c. 1. ¶ 97. q. 1. c. 1. ¶ 98. q. 1. c. 1.
¶ 99. q. 1. c. 1. ¶ 100. q. 1. c. 1.

non

quibus efficiat operumque disponit, ad id agenda
proprio non sua virtute est. v. g. virtus oculi
que disponit ea ad optime videndum. Quare
cum nihil non sit ad cognitionem suam per se
virtutes, utique illae res per se illi habitus sunt ad opti-
me cognoscendum aptiores & efficaciore dicuntur
vis & virtutes. Colligitur hinc virtutis descriptio
ex 2. physico. tex. 17. non destruitur virtus etiam
positio efficiendi ad optima, s. et aliud efficiens
ad disponens rem ad optima quae est optima op-
eratio & res ita ad optime disponit & experta est
sicut est efficiens in suo opere, sicut illi virtutis
est efficacia quae ad optime videre.

Notandum quod virtutem ut quae sunt omnia virtutum
ad virtute oportet ex 6. libro ethicorum. c. 1. 3. 2. q.
reza quod ab intellectu non cognoscitur et sua gratia
Alia. 2a virtus, quae non sit in materia potest ut hoc sit
illo modo sunt affecta sed sunt intellectus nam
tales sunt ut aliter et non possunt. 2a q. 1. 2. 3.
caelum. ho. Alia 2a contingens. quod non sit in
virtutem per naturam hoc vel illo modo sunt affecta
et sed solum quae in arbitrio non possit est,
illa sic efficiat. ut. v. g. caliditas. hinc igitur per
sita dicimus virtutes intellectus debere disponere
intellectum, tum ad res veritas, tum ad contemneres
Virtutes quae efficiunt intellectum ad contemplandum
res veritas sunt tres. Intellectus. scientia sapientia
et Intellectus quae habitus principiorum dicitur eide
quae inclinatur & disponit intellectum ad consideranda
principia & causas rerum necessariorum. Scientia
quae inclinatur & disponit intellectum ad consideran-
das res ipsas veritas. & ut pendunt a suis causis.
Sapientia est quae disponit intellectum ad considerandum
res alia. 2a. dilectissimas. Virtutes ut quae efficiunt
omni intellectum virtutes contra virtutes virtutes sunt
virtutes si redderent intellectum habitum solum
ad consideranda res contingentes. & non
reddunt

reddere illi uti id opus ad operandum, quod
 in his rebus contingit: multa operatio & operatio
 illam quae cognatio, unde non solum sicut
 in rebus agibilibus & principibus ad prudentiam
 illam esse effectum quod sicut optime quod sit prudentia
 & quod sit omnia rebus agibilibus sicut qui
 et ut sit prudentia doctrinae sicut quod sit
 daturus oculo prudenter dicitur. quod sit
de re utitur intellectus circa re generari
tes, quod sit omnia rebus contingit vel d
nobis operabilibus, hac a sicut dicit in 6. dicit
coram 6. 4. 4m aut n: illud contingit &
aliquid principem ad moribus honestatem bene
& hoc appellatur agendum aut & aliquid non
principem ad mores sed ad artificia & de facio
adum. Quod sicut nihil ad ea quae sunt ad,
et de virtutibus utitur & prudentia, quod sit
quod sicut nihil ad ea quae sunt facienda
de. App. atque haec sicut quod sit virtutes intellectus
non enumerata ab Ato 6. dicitur. c. 3.
Notandum. uti. habitus quod non appellatur virtus
utro in tria omnia subditi in errorem
facultatem, instrumentum, error seu virtutem
& quod disponit nihil ad rem falso quod &
aliter quod vere & intelligendam sicut virtutem
oculo de, quod cum ita afficit ut restit aliter
appareant quod vere sint. Instrumentum seu Iny
strumentarius habitus, quod tamen nihil ad,
inuat in cognitione rebus sicut non virtutem.
quod genus habitus colligit ex 1. dicitur. c. 9.
Facultas seu potestas de habitus illo quod virtutem
disponitur & aptus redditur ad sicut virtutem
in utrumque partem de quod sit de virtutem
disponitur, quod genus habitus sicut virtutem
Ato 1. Rhetoricorum. c. 4.

Articulus secundus.

Articulo secundus
Utrum Logica sit Virtus

Notandum 1. Ex dictis superiori articulo videtur
non esse dispositionem quandam qua rem cui
nunc spectam ad op ad operandum reddit.
Notandum 2. Instrumentum non potest dici perfectum
ad operandum sed potest aliquid quod tunc est
perfectum operans sicut non dicitur perfectus
scriptor qui tunc habet copiam adaptatam calami
et instrumentum proprium.

conclusio Logica non est virtus sicut 1. quia
Logica est prout instrumentum intellectus quo intel-
lectus utitur in speculativo, ut infra ostendemus
non potest non est virtus intellectus. Objectiones per se non
habili sunt Nam quod habet habitum per instrumentum
rationem non potest esse esse, sed non habet prout
virtus spiritus etiam sed quod habet virtutem per
se habet. 2. Philosophus. text. 18. Art. 2. Virtus
intellectus inclinatur intellectum ad propriam operam
circa aliquid ens reale sed Logica non habet
proprium operam circa ens reale, ut dicitur
articulo sequenti. De Majoribus quia ens reale

non est id, quod spiritus spectat intellectum utitur.
Objectiones 1. si Logica non est virtus sicut
receptibus virtutibus videtur. 2. ad futurum, sicut non
cum sit uerba et est virtus intellectus. 3. istas virtutes
non de nobilioribus Logica sed sunt virtutes quia
ipse sunt in ultimo gradu virtutum intellectus
Logice si cum sit instrumentum quod utitur virtute
res contemplativa ad cognitionem habet nobilissimam
sicut, virtus nobilior erit quam artes omnes.

Objectiones 2. Logica tollit infirmitate ex intellectu
vulnerantiam videtur modi sciendi quod est virtus et
negando consequentiam quia non tollit infirmitatem
nem quod sit habitus ipse error sed tollit tamen infir-
mitatem quod est via ad errorem. unde et in
instrumentum.

Articulus 3.

Logica dicitur instrumentaria ab alijs autem
scientia quoniam logica deservat sit principia. Unde quod
operatio proprii non est operatio ut sit logica de operatione
sed est cognitio ut ab operatio distinguitur. Ita non in
physica syllogismus, non dicimus operari proprie sed
cognoscere & facimus.

conclusio 3. Logica est scientia nisi auctore
sui & cognitio habitus certis & evidens per
discursum. lib. 1. et Aristote lib. 1. Præsum
matro. Vbi logicam appellat scientiam de
monstrativam. 2. nisi eadem certe quod
cepta logica certo & evidenter ostenduntur
facillaret in scientia, ad quod videtur propo
sitio logica 3. Quæ videtur in Logica sunt
veræ, sicut nota ut lib. 1. Syllogismo alige
certo & demonstrativo v. g. 30. Demonstratio
pareat scientiam Logicam in demonstrat.
Syllogismus quædam est & propositionibus veris primis
v. g. parit scientiam, sed demonstrat quod
est talibus propositionibus quod vbi observat dicit
cursus illos certos quod habetur in Logica non videtur
in et veritate rerum logicalium sed est em
dentia

Articulus Quartus.
Objectiones contra conclusionem
primam solvantur?

Obiectio Prima.

Logica versatur circa res novas sicut quod
est scientia proprie dicitur. lib. Consequenter quod scilicet
entia quod est circa res novas sicut quod est
pra scilicet de Ente scilicet ut lib. in diffinitione
de scientia, habebit igitur quod definitiones
scientie proprie dicitur. Audens a probo
hoc totum Syllogismus enim ex 15. verbis terminis
et res maxime nova non potest aliter scilicet
quod Logica quod hoc videtur, videtur rem max
me novam quod syllogismus dupliciter dicitur, 1. ut
pot fieri ab intellectu, si solus luminis naturalis
quod modo dicitur sicut est novum & in aliud
nisi discursus perfectissimus intellectus dicitur.

ita consideratur a physico q. nam mittitur
 regis rationis peculiaris. 2. quatenus sit ab
 illius aduerso propriis logica, & sic non est
 motus verum qd. ut peccet a classis naturibus,
 sed ab illius q. fortitudo quibus distinetur,
 cum sit ita consideratur a logico. Exple
 contra hoc exemplo sanitatis q. ut est res quatuor
 naturalis & infirmum pot. fieri a natura. Affe-
 ratur a physico, ut a pot. fieri a medico
 & quibusdam casibus applicare medicamenta
 sic est eius contingens, ac i. q. dem. no. q. p. t. r. e. r. e.
 per rationem no. do.

Philos. 2. Logica uelatur circa tria r. o. s.
 Enunciacionem u. u. syllogismu. Et. no. ex. p. o. r. i.
 culari considerari sed uniuersali. & demon-
 strat epictetos quidam q. ueris. i. s. compe-
 tuit q. uelatur circa res ueritas simpliciter
 ubi conuenit. p. p. r. e. r. a. d. e. p. h. i. s. i. c. u. e. r. s. a. r. d. i. c. a.
 circa res ueritas simpliciter q. h. 2. res. s. i. m. p. l. i. c. i. t. e. r.
 in singulari sunt corruptibiles & contingens,
 res ut hic d. q. u. s. i. n. g. u. i. h. o. t. u. n. q. a. p. h. i. s. i. c.
 considerat ea in uniuersali d. ueris circa
 res ueritas seu incorruptibiles, nam res
 contingens in uniuersali potata uot in
 corruptibiles, seu ueritas ut a. corruptio
non singulari e. i. si q. ualere et iam obic. i. q. p. i. a. m.
 no. p. b. r. e. t. e. m. o. s. p. r. e. n. t. i. a. s. e. d. o. s. p. r. i. c.
 dictatas. Nam ueritas em uelatur circa uniu-
 uersalia. uel sic omnino ueritas uniuersali per
eam. ut d. p. r. o. b. e. h. a. s. t. e. l. 1. m. e. t. a. p. h. i. s. e. i.
R. 2. res contingens in uniuersali potatas
pot. h. r. e. d. i. s. t. i. n. g. u. i. t. e. t. a. t. e. m. a. l. t. e. r. a. d. e. u. e. r. i. t. a. s.
simpliciter, altera s. m. o. i. d. u. e. l. e. x. p. o. s. i. t. i. o. n. e.
simpliciter, q. u. a. d. h. r. e. s. i. m. p. l. i. c. i. t. e. r. q. h. i. n.
particulari fiant non in libere a nobis fi-
unt sed a natura p. q. u. a. s. c. a. u. s. q. u. a. m. e. q. u. a. r. e.
in uniuersali eis considerare possumus ut ueritas
simpliciter h. i. e. a. c. e. r. t. i. s. c. a. u. s. i. n. u. e. r. i. t. a. s. d. e. p. e. n.
dentur ut eas ee ut no. ee fieri uel no. fieri
non sit in uia pot. & talem ueritatem h. i. t.
res contingens in uniuersali q. consideratur
a physico

De oratione. 2. pro pote q pot facere oppo dicitur
utra qtrario est. C. quam Graeci δύρα ^{δύρα} vocant
cant. Y. is ni oppo de poci q qtraria pte
ut ambulare is pte q est. no pot ambulare
id helius Uti igit disciplina de oppo facultates q nos
docent in utraq parte disputare & utros
redire ad utrumq partem eam ueram q
falsam requit & proponendam.

Notandum 2. facultates oppo dicitur no ee
uirtutes q facultates illis ut bene uel
male uti possunt & q illas ut nos pertinet
ad utrumq inclinatos, q inclinatio dicitur
it dicit eam uirtutis. Uita 2. e qua uo
no male uti pot.

Notandum 3. ex arte ex lib. 1. ^{coi} Rhetor. c. 2.
huius facultates ee duas. Rhetorica &
Philosophia dicitur.

Conclusio. huius no e facultas oppo dicitur
qa no docet qua rae requit utrumq con-
trariam partem defendens, sed modum
recti demonstrandi explicat, fieri a no pot
ut aequit utrumq qtraria pars demonstrari
sed ea tm q uera & uera e.

Articulus septimus

An Logica sit instrumentum.

Notandum 1. Logicam ee duplicem alia di-
sciplina uel docens a rebus, alia utens uel
rebus a phis applicata. Logica docens e q
pcepta illa demonstrandi tradit. Logica utens
e q eadem pcepta hinc uel illi max applicat,
parto cu pcepta illa applicatur max uel
rebus aliaru scientiaru efficiuntur scientia
particulares ut si applicentur rebus phisicis
fit phisica &c. nos a in tota hac disputa-
tione agimus de logica docente.

Notandum 2.

o' dno. sed summa eius perfectio e operari, ut ho.

Articulo Clarus.

Et tunc loquor sit instrumentum.

Sentia quaedam e logica dicit instrumentum quod
docet modos & regulas efficiendi syllogismos &
demonstrationes & modi ponunt dicit quodam instrumentum
sicut linea & perpendicularis ponunt dicit instrumentum
edificandi. Sed igitur mathematicis alijs demond,
stat intrusum illas regulas & modos tanquam
quodam exemplaria quibus inspectis iteratur & dicitur
iterum ut demonstrationem legitima faciat &
praeter illis conformem quare dicunt logicam
alijs scientijs deferre in partem exemplaris cuius
dam & veluti instrumenti.

conclusio 1. haec sentia non e probanda quia sequitur
in di philosophica demonstratione invenit e modus
dos illos seu praeter logica dicitur quod dederunt sed
hoc e contra experientia & contra statum in e
metaphys. v. uti dicit absurdum e formal
quod scientia & modum sciendi. 2. si quis logicam
tam sibi remeat absque ulla actuali consideratione
praeterea logicae speculativae speculativae
sicut orator alijs absque actuali consideratione re-
gularum ipsius grammaticae dicitur perfectae latine
loqui ac scribere sed illas regulas adhiberet.

conclusio 2. loquor dicitur dicit instrumentum
quodam habitu logicae dicitur ad dicitur scientiae
ut demonstrationis in parte quodam instrumentum
tunc seu ut efficiens quodam instrumentum
tunc - i. quia logica docens shape non tan-
tis quaedam habitus e ut hoc ipso quod repe-
ritur in intellectu reddat illam potentiam
speculativam non quodam principium sed instru-
mentum. 2. quia non potest hoc aliter dicitur
plicari. 2. quia ex parte supra citato. quia logica
appellat modum sciendi & dicit absurdum e
formal

Ex 17 e dicitur
intellectus 79.

simil
fuit
alio
rati
omni
ip
talit
ff
habitu
quodam
dicitur
in no
color
quodam
forma
entia

Omnis
scientia
habitu
dicitur
in
longe
dicitur
re
entia
quodam
dicitur
quodam
pale. ha

5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

Prædictio 2. res habitus intellectus qd ad uerum
se cognoscendum aig disponitur scilicet liber
habitu in se dispositio Artem pruden-
tiam scientiam sapientiam Intellectu-
rum. Sed logica e habitus qd ad uerum
se uel infallibiliter cognoscendum aig
disponitur & alias n: no cet scientia
in prima acceptioe q. p. erit aliquex
illis quinque al quide no erit habitus intell-
lectarius si Artem ibi tm expresse
numerare habitus principales qd p se
hnt aliqd diuinitatis ut expectantur uel
pf se, ut sunt scientia, sapientia, iustit-
ia, uel se ppriam oporem. ut res d
prædictio Instrumentales a, q nri ad alios
habitus adipsiendos qferant, uerum ipsi
experientur, explicitè no recensentur,
sed noie principaliu quoru p sunt in,
primita comprehendit.

Prædictio 3. Instrumentum tunc maxime hnt
oem instrumenti, qd ad usum applicatur
officiu instrumenti expectat, ut calamus tunc
maxime hnt ratione instrumenti, qd ad scrip-
turam adhibetur, sed logica qd ad usum
applicatur non hnt ratione instrumenti qd no
non e instrumentum sbe Minor. qd logica qd
ad usum applicatur d. Logica utens, q no
e instrumentum, sed mox ut nomen ac
roem eig scientia cuius mat e subiecto
applicatur, v. g. qd facit demonstrationem
in mat phisica. Illa demonstratio
q tinet ad phisicam no ad logicam. Res
negando Minor. ad pbarem dico. qd o,
dica applicatur mat alicuius scientie par-
ticularis v. g. phisica manere qdem
habitu

habitu logicae docentis & tunc ee misterium,
entium, non a mysterio dicuntur logicae Nam
aut scientia ut demonstrat quoniam efficitur
per se & scientia philosophiae si qua producit,
tunc principaliter a logica u. tm mysterium
mentarum.

Art. 4. Logica ut aliud minus qz
hoc in inuare speculationem sedem &
ipsa gderat qz hinc & Affectionet circa
obtem peritum, ut, qd Demonstratio fit,
qualis. Re. Oia illa qz tractat logica ee
ordinari ut generent in ad nro qam,
tam facultatem adiuuanti philosophia
ni speculate. Itaqz no tollunt a logica
zorem pari instrumenti: ut pz in exemplo
calamy qz cum ht multa accidentia que
ordinantur ad scriptionem.

Articulus Vltimus
sen Decimus.

An Logica Sit pars
philosophia.

Nuda ex dictis facile tollit. qd proximum genus
logicum sit habitus intellectus instrumentalis
Ita qd pure conuenit aliqua rae in Gramma
ita qz no vidr ee aliud nisi habitus qd
formatu reddens nullum dispositu ut ea
tanga instrumento idoneo ad agendu utatur.
Ita qz logici dot sine hic sit ordo sine philoso
phus.

Solutio. i. Logica no e pars phiæ i qz
quod e pura instrumentu phiæ no e pars phiæ
sed logica e pura instrumentu phiæ 2o.
i. qz hinc e metaphisicoru c. l. & II Metaphis.
Summa qz c. l. recensens partes phiæ non memio
nit a logica.

Solutio. ii. Suptu tu ad speculationu phiæ
reducenda est, qz ee instrumentu reducentu
ad id

quando est ordinatum non hē alium ad gen. ordi-
 netur nisi secundario. sed talis ē per se
 no veritatis q̄ fit in scientis & p̄ se
 q̄ ista speculatio & p̄ se logica finis est p̄ se
 nē ista oia q̄ tenduntur in logica esse p̄ se
 tantū ut apti reddamur ad speculandum ver-
 ritatem nisi certis ut patet ex q̄stione
 sequenti. 2. Finis sp̄ e op̄m q̄ p̄ se
 p̄ se 2. q̄d vero non ē op̄m et nisi
 ad ipsū nos interdu p̄t ee utilis nō in
 p̄t dici finis, ut finis oculi dē visio
 q̄a ē op̄m ipsū oculi, ambulatio vero
 nō dē op̄m finis ipsū oculi h̄ ad ambu-
 lationem oculi quoq̄ fit utilis iam nō speculatio
 veritatis ē op̄m oim eorū ad que lo-
 gica p̄t ee utilis est speculatio veritatis
conclusio 2. Logica ab hoc fine sunt p̄ se
diffam.

Definitio Logi-
 cae
Difficillima q̄
 p̄ se.

Ex dictis hac & p̄cedente q̄stione Logica
 sic definitur p̄ se. LOGICA EST SCIENTIA
INTELLECTUS IN SEIPSO QUAE
INTENDITUR IN SPECULATIONE VERITATIS
ET FIT IN SEIPSO.

Articulo secundus.
 In eō solvuntur obiectiones.

Obiectio 1. Speculatio veritatis ē finis
hinc ut secundum speculativarū d̄ p̄ se
nō ē finis logica p̄ se speculatioem ver-
 ritatis alio nō ee ferunt logica, alio nō
nō ipsa p̄ se, Nam p̄ se finis est
q̄d ipsa speculatio est p̄ se hoc p̄ se
logice veris finis ē q̄d facile hoc p̄ se
tio operari p̄t auxilio q̄d undam p̄ se
torum ut p̄ se eodem speculatio p̄ se
si r̄e p̄ se p̄ se, sub p̄ se
Logicae sicut scriptio ut p̄ se ipsas
 scribetur

scribentis qritur artem scriptoriam, ut
a fieri debet mediante aliquo instrumento
qritur calama vnde pz qd speculatio
ut qritur logicam non e ipsa speculatio
simpliciter sed speculatio cum tali connotatione
qritur facile fieri pot auxilio parientia
hugulorum

Obiectio 7. logica e similis illis artibus que
efficiunt aliquot instrumenta pz arti faciendi
naves ergo sicut ille artes hnt pro fine
immediato & immediato a quo eim institutio,
ter, ipsam opus sui instrumentum quod effici
unt ita & logica habebit pro fine a quo
qritur syllogismus aliquem vel demonstrati
onem in materia ~~de~~ indeterminata v.g.
de litteris alphabeti & syllogismus ut demo
stratio ab ipsa logica fiat. 2o. tametsi ad
faciendi ars naves v.g. qritur in sua
rae ab ipsa qritur naves, ut in logica
qritur a institutione istorum syllogis
morum qa ars adificandi naves p se
intrinsece e pp naves institutionem tanq
pp proprium finem. Logica a no e pp con
tentionem syllogismorum in materia deter
minata tanq pp proprium finem sedideo
solum logica illos efficit ut adferat ali
quod exemplum veri syllogismi & demon
strationis seu speculationis in materia deter
minata. Quare hi syllogismus & demo
strationes possunt appellari aliquo mo finis
veris logicis non quod logicam qritur
sed qa non sint aliquid extra n. i. extra
ipsum limites aliquid logicis. Logica n.
p se ipsa & sine opo alteris habito pot hnt
modi syllogismos qritur in materia deter
minata.

Obiectio 8.

Obijcies. 3. Habitūs specificatus a priori
non ab aliis de Logica nō pot' gñi
hui' nēl specificari a speculacōe necessitatē
q' non est dēb' op'is Logica sed p'ia R.
Finis d'ns ē falsū in habitū instrumentariis
hoc ipso n: quod habitū ē instrumentariis non
pot' specificari ab actu p'io.

Obijcies 4. In habitū cognoscitivis, obitū
et finis non differunt. q' obitū p'ia est
corpo nate, finis a' p'ia ē ip'um corpus na-
tale q' d'ns d'ns artis p'ioris. Obitū ē cal-
ceus & finis idem calceus ipse, nē p' Logica
obitū ē d'ns rōis etn Logica finis erit d'ns
rōis q' d'ns d'ns q' d'ns idem ē cognitio
tr' d'ns. P'ia transeat auctōr in habitū
p'ncipalib' s'nt' in ē falsū in habitū
instrumentariis.

Ita n' p'ia intelligatur offerendum
primo nichil. tunc solum habitū cognoscitivū,
un' specificari q' d'ns idem ē finis suū
differunt ab obitū, q' d'ns obitū habitū ē d'ns
finis illū. q' d'ns uero obitū nō ē finis nō
pot' ab eo specificari, sed specificatur a fine
p'ia hoc declarari alio nō exemplis cog-
nitiois rei spiritualis, q' nō p'ia specificari
ei ab eo circa quod negatur. & nō n: con-
citamus aliud nisi corpus, q' d'ns volum' app-
hendere rem spūalem n. sed a fine illo
cognitionis p' rem illa cognitio d'ns ē uere
rei spūalis & nō rei corporee.

1. p'ia Observandum. 2. ex v'bra repetitioe &
diligentia q' d'ns nō Logica nō g'ni
in nobis habitū q' d'ns cognoscitivū p'ia
Logica d'ns q' d'ns p'ia nichil
q' d'ns ad q' d'ns nō Logica nō
in nichil ad q' d'ns nō Logica nō
rem sed r'ng' ad mēdium s'nt' d'ns ip'ia res
Logica nō s'nt' aliud, adiumenta nisi q' d'ns
re'ia p'ia nō s'nt' nō. p'ia ē exemplū huius
in eo qui

ni eo: q' assidue amat mediam aliquid personam
divitias v' pp honorem. Habitus u' qem iure q'
reahit, non tdm admittit ut sumet nam
sua a' divitijs amatis circa qas ille die
nordic uerfatur q' ab honore q' e' finis.
Vnde magis de ambitu sus q' Augustus. Sente
q' q' amittit in logica q' h' m nobis generetur
ex abidua q' siderare reru logica q' en
has ideo q' sideramus ut reddamus habitus
ad speculandum in scientijs, ideo ab isto fine
sumere debuit suam diffiam logica q' no
ab istis rebus consideratis.

Sente

Quartio Quarta

De Obiecto Logice

Secundum subitum aliquid scientie duplex,
Inhesionis & q' siderationis. Subitum Inhesionis
appellatur id in quo aliquid inhaeret ut par in
es de subitum inhesionis specu' albedinis.
Subitum q' siderationis appellatur id, qod q' sidera-
tur ab aliqua disciplina, quod etm a' q' buda
dici solet obiectum, q' v' obijctur q' siderati
a' q' bdam u' ma' circa q'. Subitum inhesionis
on' e' logica e' nihilis, q' situt albedo in pa-
riete q' a' logica in' inductu' rangs in' pulcre
inhaeret.

Appendix Primus

Utrum obiectum logica sit ens
aliquid reale vel rationis.

Prima sententia e' obiectum logica e' aliquid reale
q' q' v' nihilis reales, vel modos differendi
definitionem u' q' argumetum v' c. ut sunt En,
sua q' dam realia q' a' quidam recentiores.
Secunda sententia e' ans: ut restatur tabat
la hb. 1° de nat' logica c. 5. potm logica
e' entia q' dam reos, q' hanc sententiam D.
Thom. 4. metaphis. lectione 3. Conclusio. f.

Conclusio 2. Quam logica seu ea q̄ confi-
deratur in logica ut a. nō sunt Enūcia realia
sed rēis, q̄r argtō. Eūdentissimo. Si logica
agit de Ente real. Enūciaōi demonstratō
et. ut q̄si dicitur a. Logica erant Enūcia
Realia sed hoc ē absurdum. Ergo q̄t. Mi-
nor: quocirca aliqua disciplina q̄siderat
aliquid eōē ad eam quōq̄ p̄tinet q̄siderare oēs
species, q̄ sub illa eōē accipi possunt. Itē hō
fictes q̄ metap. textū. i. q̄ s̄z inductione in
oēs scientiis, p̄cipua n. q̄ q̄siderat res nates,
q̄siderat eōē q̄libet spem infimam reynatū.
Si ergo logica considerat opacoē reales mētis
nā dōt eōē q̄siderare q̄libet spem opacoē
nā realit̄ mētis nā, hoc autem dicit nō
pōt, q̄ Enūciaōes q̄ demonstratōes p̄cipua
a. mathematicis nō solum sp̄e s̄dem eōē
differunt, et in ad logicam nō p̄tinet sp̄is
modi gura q̄ sp̄es enūciaōnū q̄ demon-
strationum q̄siderare.

NOTA. Enūciaō q̄ demonstratō p̄tinet
sp̄is dicit: rāe forma q̄ rāe mād.
Logica q̄siderat oēs sp̄es infimas Enūciaō-
nū q̄ demonstratōis rāe forma. hoc ē q̄
pōt accipi sp̄m formam nō t̄n rāe mād,
hoc ē q̄ pōt accipi sp̄m mād q̄ logica
nō agit de Enūciaōe q̄ demonstratōe ut
sunt in hac vel illa mād p̄cipua h̄z vel ma-
thematica sed agit de Enūciaōe q̄ demon-
stratōe in quantū ita q̄ ita disponi poss.
sunt quomō q̄siderat q̄libet spem infimā
Enūciaōis q̄ demonstratōis. P. q̄o dilin-
gō logicam q̄siderare formam opacoē
reynatū q̄ oēs sp̄es infimas q̄ accipi poss.
sunt rāe forma nō pōt. hoc nō videt̄. De
aliqua forma real. q̄ opacoē r̄p̄ig logicē
interon

introducitur, sed solū de forma aliqua rōis,
q̄ forma rōis in rebus sicut dicitur eadem esse
est.

Dices. ante omnem reflexionem intellectus operatio
aliqua intellectus recta h̄c suam formam. i. de
estam oppositōnū & terminorum dispositiōnē
p̄ illā forma realis est, Res d̄ q̄d h̄c op̄o
recta ante reflexionē ē fundam̄ illig formae
q̄ postea fit p̄ illam d̄ctam reflexionē. Nam
ut sit forma d̄ctū regr̄ subitū, p̄dicatū,
m̄dus r̄m̄g, Maior & minor oppositio.
sed h̄c formae acceptae sunt. Entia r̄is q̄d formae
ma s̄illogismj v. q̄ ex illis componitur erit
ens rōis, q̄d h̄c Minor. q̄ res nō est
subitū formae q̄ aliquot reale, Nam eadem
res q̄ ē subitū p̄t fieri p̄dicatū sine
ulla illig rei mutatione & eadem oīo concludi
p̄ q̄ q̄ludatur in s̄ca figura, s̄ s̄illogis,
m̄s reducatur ad primam p̄t q̄ludi in p̄m
ma s̄cam p̄ ens rōis additū nouum.

conclusio 2. Logica q̄siderat ea Entia r̄is q̄
p̄tinent ad modū q̄st̄uendū sciendi obiecti,
nūm s̄m̄ modū sciendi q̄d sit Ens rōis, p̄o
explicōe notanda. q̄d intellectus recte speculatur
eis op̄o talis ē n̄c ut possint tum in ipsa
tum in re intellecta quatenus intellecta ē unū
cipi multa Entia rōis quae res q̄ditiones h̄t
nat̄e v̄iles, ad q̄st̄uendū illa modum sci
endi obiecti v̄is, im n̄ si notiora s̄ sint ipsae
op̄oēs & res intellectae quae s̄t v̄niuersaliora
q̄ solent ēē notiora cum pluribz experimentis
notū possint, q̄d n̄ s̄nt v̄niuersaliora q̄d s̄nt
in d̄uor̄is scientijs op̄oēs & res intellectae s̄nt
valde diuersae in oīo & similes sunt q̄o ad hoc ut
possint in illis concipi q̄dam Entia r̄is ex quibz
Entibz rōis potuit fieri v̄n̄g modus sciendi v̄n̄g
noīe cōis scientijs adeo diuersis.

Secunda conditio ē quod pauca sint huiusmodi Entia. 2.
Tertia quod

Tertia qd possint accipi loco ipsaru operationu reo-
rationu, qd no recte sunt, & loco ipsaru reru
qng cognita sunt, signa n: sunt & simulacra
quedam reru. Propter has tres conditiones logi-
ca versari debuit circa entia rōis & no circa
operes reales qbz ea conditiones no spemant
Nam logica mixta debuit ad oēs scienti-
as & facilius illis deoq: versari debuit circa
entia rōis que sunt notiora & uniusaliora
p: operes reales, prorea debuit ad certa p:
cepta gram. dirigi, ut inde versari debuit cir-
ca entia rōis q: sunt pauca, demiq: debuit ee
instrumentū ipsarū reclarū operationū ac p: rōi-
na rōis haberi p: quada signa & simulacra
adducere nihil ad ipsa reclarū operes efficien-
das.

Arriualis secundas

In quo solvantur obiectiones.

Obiectio 1: In libro predicamentoru q: considerantur
res ipse, no logica no tm agit de entibz rōis
S: in res q: considerari videtur ut sint fundam
quedam entium rōis & quasi subiectū in quo
ipsa entia rōis fabricantur intellectu atq: p:
res q: considerantur p: entia rōis.

Obiectio 2: Definitiones & proprietates q: tradū-
tur in logica, no veniunt entibz rōis sed
entibz realibz, definitio n: entis rōis non
venit huic entis rōis quod d: genus, hoc
n: no predicatur de multis spe differentibz
se non s: dicere hoc e genus, affix e genus.
Sed res ipsa v.g. anima, corpus que non sūt
entia rationis predicantur de pluribz spe diffe-
rentibz. S: definitiones illas & proprietates con-
venire rebz materi & fundis, formis autem
ipsis entibz rōis, ut explicabim: aristo seqnte.
Item d: consideravit illud e, cui definitiones &
proprietates formis, veniunt. Obiectio 3:

Obiectio. 3. Ens ratio e posterius reida speculati
lacione sequi r: ad ipsam re no pot ee admi
niculum ad speculacionem q prior est.

Pro solutione glota; Entia ratio ita ee obseruata:
qam, excedentes ingenij honer, solo ductu luminis
inactis speculati sunt in diuersis materijs, videbatuq
sibi id bene fecisse, quare occasionem habuerat
reflecerendi se supra suas opaco, quod facienu
ut, notauerunt multa Entia ratio in ipsis rebus cog
nitis, qua postea adinaduerterunt non pte sequi
mhi ad opaco reida, unde optuerunt Logiam
doctrinam, qua explicarunt non Entia obseruata
ratio, posterius u: nisi sit istis explicatiomb
ratio ratio; itaq; didicerunt anteqs ad speculan
dum se referent. Et igr ad Logiam Entia ratio
a veterib; obseruata, no fuisse itis admi
la ad eas opaco, ex q; illa obseruauerunt, sed
ee admiuicula posteriorib; q eoru beneficiat,
untur quare veterum opacoib; posteriora sit
ratio uero priora.

Obiectio. 4. Que considerantur in Logica sunt ee
facilia, sedem Logica dta disci ante alias scien
tias, sed Ens ratio e cognitio difficilissima Et Ens
ratio sunt duptr, 1° ut participat ad eam rationem
Entis imperfectam & hoc no ptinet ad metaphisicam
cam & sino dubio e explicatu difficilissimum
2°, ut e utile ad aliud quopiam cognoscendu
qo patto consideratur a Logica estq; facillimu
explicatu, ut ps ex definitionib; pntis q; facili
lime intelliguntur. subi rde Grammatica agn
unt de Relatiuis, Gerandis, & actib; et Et se
Entia ratio, non ut participant aliqua rationem
Entis, sed suo mo r: ut utilia sut ad legendu
Obiectio. 5. sicut Ethica dirigit hois opaco qns
homo duntaxat, ita Logica rde dirigere opaco
hois qns speculatiue qo sicut Ethica considerat
opaco

simle

opores ipsas reales hominis quibus dicitur huius
des actiones hominis, ut fieri possit ex dictamine
recta rationis. Ita etiam logica debet considerari ut
opores speculativas quibus fieri possunt ex dictamine,
non ipsa logica sed esse diversam rationem, quia
Ethicorum ipse principium est quod dirigit opores hominis
in quantum quibus dicitur est, ad civilem felicitatem,
ut Logica uero non ipse est principium quod dirigit
opores hominis speculativas ad veritatem sed ad
minutatur plurimum declarandi modum sciendi
positum in quibusdam Ethicorum rationibus, quod poster
ca est, ut ipse ipsa se dirigat ad veritatem.

Articulus Tertius.
Quod sit materia & formale
obitum Logice.

Notandum 1. obitum materialem & formale proprie
hinc locum tamen in veris scientiis. Obitum materialem
scientie sunt res ipse vel conclusiones que in
scientiam cognoscuntur formaliter a: ratio sciendi
sed obitum formale sunt mediis terminis quibus
conclusiones cognoscuntur Ite d. Thomas. 2. 2. q. 1.

Notandum 2. Ite nihilominus in logica alio
quodam modo reperitur obitum tamen materialem tamen
formale, ut statim dicitur.

conclusio. obitum logica materialem sunt res, formale
uero est ratio quod res designat ipsas, & per
definitiones & proprietates quibus traduntur in logica
verificantur de rebus quibusveniunt rebus, materialem
& ut QVOQ: formale uero est ut QVO de Ex
tibus rationibus. sed verificantur de rebus ut sub
stantiis intentionibus. Explicatur. Ite definitio
ampli auditiva in concreto uero est album tamen
definitio materialem & ut QVOQ: verificantur de
ipsis subiectis & falsa est de formis ipsis ac
accidentalibus

accidentalibus, formis a: & ut ovo vocatur
 tur de ipsis formis accidentalibus & falsa e
 de subiectis q: q: Albam de definitur discre-
gatum usq; q: definitio mastr & ut ovo
non e vera nisi de re alba, nunc s: a parin
ete s: n: a pariet discregat usum ut ovo;
Formalr a: & ut ovo querit albedini, s: n: al-
bido non discregat visum, ipsa ta e raa discre-
gandi visum, & quod dixi de concretis acciden-
talibus realibus na eam proportionalr dicendum
e de concretis raris s: q: p: d: uato, sabido, vni-
uersali enuncia: s: i: uogim; Entia n: raa q:
hnt fundam in rebo snt veluti forma q: dam
accidentales, que efficiant rem abstractue
tm & non realiter. quod ulteroz declarari
pot inductione in ois definitionibus logicis,
Universale quod definitur e id quod p: d:
catur de pluribus, mastr & ut ovo est
quacumq; naa realis q: m est pluribus, for-
mtr et ut ovo e universalitas ipsa q: est
Ens raris, Item Logica Definit Enunciaoen
vocalen e e rem qua vera vel falsa snt
hae definitio mastr & ut ovo q: querit for-
nis vel vocis realibus (Illa n: sunt q: snt)
formtr u: et ut ovo. hae definitione expli-
catur Ens q: dam raris, quod Enuncia: b:
litate snt appellaz. Quare ex his ois
q: d: oim; quod snt sciantia e da qua agit
de rebo sensibilib; & quimp sensu exteros,
mastr & ut ovo agit de ipsis corporib; que
sentiuntur & appellatur sensibilia formtr u:
& ut ovo de ipsis qualitatibus, q: b; corpora
fiunt sensibilia, Ita eam Logica mastr
agit de rebo. i. de opationibus realibus vel de
Entibus realibus q: f: opatoes illas intellct; cognos-
citur

propositum ex pluribus alijs. entibus rōis verminis
 v. g. & ppositiois & vrieri pōt modis sicōdi ob,
 ieging. Exp. ppiam & vnicūm Logicæ obitū.
Observand. 2. Demonstratiōe 1. nō sumptam
 veriam de pro rerum varietate, alia n. & demōs
 tratis in phisica, alia in re mathematica. Demōs
 tratis 2. Logicæ supra seū dō nō qdā v. g. dō
 rōis p. vna et eadem est.

Observand. 3. Logicam agere nō ut ē ^{infructuosi} modus sciendi
 & demōstratiōe sed ut ē admirabilium hoc ē qd ager
 vis cognitiōe qdōm pōt in dō nō habitas
 Logicæ q. nō ē q. d. p. d. ē infructuū sciendi ut
 supra explicatū ē. Unde h. reliq. artes & scientia
 ad sua obia ordinētur & nō qdā obia ad
 ipsas scientias. Obitū nō Logicæ ad ipsam Logicā
tan ordinatū hoc ē, oīa illa Entia rōis q. iōsu
deratōr a Logicā idē solum dīstātū ut Logicā
ex habētū nobis pparans nō ē idē Logicā
habitū pparans, ut Entia rōis cognoscāms
sicut habitū phisicū idē pparans ut dicitur na,
alia cognoscāms p hoc de supra dicit de fine Lo
gicæ. vbi assertūms finem Logicæ nō ē cognitiō,
nem Eniūm rōis sed speculationē veritatis in
scientiis speculationis, atq. hoc ē qd Aristō mōtū
i. p. rōis dicit se agere de de mōstratiōe p. sū
entia de mōstratiōe v. p. Logicam.

Attributus & vnder.

Soluāmsur obiectiones.

Obie. Quid 1. Obiectū partīs nō pōt ē obitū
 rōis sed demōstratiō & obitū partīs Logicæ lib,
 rōis v. g. superior: analiticoi Ergo nō pōt ē
 obitū rōis Logicæ. Exp. Demonstratiōem qua
a Logicā tractatur pōt p. siderari dupl. semel
ut totūm quōddam est, q. plectem oīa q. in Lo
gicā tractantur, v. g. verminis, Eniūm dōs? p. dō
oīms, 2. rōis partīs p. p. i. q. p. h. ut sit talis
p. p. q. a p. h. oīms nō dīstīngitūr. v. g. 1. nō.
 Est obitū

est ab utroque ratione logica. & u. nō ē ab utroque lib.
u. posteriori.

Prædicatio. Ad Logicam pertinet agere de obiecto proprio,
si rationibus & enunciationibus. etiam de his quae sunt
rationem ingredi non possunt, propterea de quibus
sunt sollicitissimi, ut. regi. obiectum eius non est sensus,
præterea sed aliquid amplius. Præ. comestioan
edme. neganda est consequentiam. quoniam: plura
illa quae considerantur scientia ita se habent ut ori-
antur, ab aliquo processu effectu tum scientia
vel ars quae considerat illa plura, non de simul
considerare illa plura & effectum sed solutio-
effectum. Præ. dicitur quod agit de sanitate non
de agere de sanitate & parvis ageritudinibus,
sed quibus ab ipsa sanitate de receditur sed de,
sanitate tunc Jam. u. in logica vis enim
rationum & syllogismorum uarietas uidentur ex
uocibus & effectibus enunciationibus & syllogis-
mis, sufficit igitur dicere in logica agi de de-
monstratione & non est necesse addere alia
qua deficiunt a perfectione demonstrationis.

Articulo Sextus.

Quomodo Logica habetur circa suum

obiectum.

Conclusio. 1. Logica habetur circa suum obiectum ratione,
cognando, & utendo discursibus certis & evidentibus.

Conclusio. 2. In tunc discursu non sunt scientiæ
hoc est, non gignunt scientiam proprie dictam, vel cogni-
tionem rei veræ & causæ veræ sed utraque conu-
lto ex dictis. q. 4. a. 3. & 4.

Conclusio. 3. In discursu quo Logica utitur dupli-
ces sunt. Præterea non explicat ipsum obiectum etiam
experientias sed quod sunt syllogismus, demonstratio,
& quas habent præcedentes. Præ. u. explicat quomodo

facile &

facile & prompti syllogismos & demonstrationes
efficiere possunt. Cum uero logica sit instrumentum
non solum explicare deo obiectum suum circa
quod uersatur, sed etiam prompte de reddere in
illam ad speculandum in phia;

Conclusio vltima. Vt logica reddat promptum
nitentem ad speculandum vti dicitur methodorei,
soluenna, hoc ei debuit syllogismum & demonstrati-
onem ne resolueret in eas partes & principia ex
qibus constat, seu quod idem e declarare prin-
cipia & partes. hoc n. e. vti metap. text.
1. 2. resolutiua, ut coligitur ex 7. metap. text.
2. 3. explicatiua exempla medicinae; nam sicut medi-
cus no pot docere quomo reddamur idonei ad oem
agritudine sanandam, nisi resoluedo saniti-
tatem in sua principia: Ita logica no pot
docere quomo magna facultatem arguamus
syllogismos & demonstrationes efficiendi, nisi res-
soluat demonstratiua & syllogismum in sua principia
qua quod egregie fit in libris Analytice
Aristoteles.

Verbo QUINTA

DE Divisione Logicae.

Articulus primus.

DE partibus & Libris quos
disciplina logica com-
pleditur.

Conclusio; Logica sufficienter distincta in libris
predicamentorum in libris peri. de interpretati-
one & libris 4. analyticorum. vno sunt alii
qua doctrina uersatur propria qd h. oia
natura ad suum finem sed logica h. hos finem
libros e perfectum instrumentum sciendi & prof-
ficienter disponit nitentem ad philosophia
Aris

quod speculativa & veritatis, hi igitur libri sunt
in parte ipsius Logicae. Præterea p. dicitur,
nam de demonstratione (q. 1. traditur duobus libris
in posteriori: analytici. 1. 2. primo idem
reddimus ad speculandum, sed hæc doctrina non
supponit alios libros nisi duos libros Priorum
duos libros de interpretatione & libro catho-
goriarum, nam in libro categoriarum sufficit
demonstratio & in libro de interpretatione & pri-
mum analyticum sufficiens de demonstratione & pri-
mo sunt tria genera rerum q. sunt quæ præcipua re-
nota ipsius demonstrationis, q. duobus h. libris
Posteriorum explicatur ipsa demonstratio ut de-
monstratio, resoluturq. in tria præcipua & q. 1.
genera q. 1. talis e, quid ergo aliud desidera-
tur, ut idem reddamus ad effecta specula-
tionem sicut in scientiis speculati demon-
strare est, hoc argenti supponit non dari
aliud medium sciendi nisi demonstrationem
& ut quælibet in libris posteriorum 2. quo posui
q. 1. argenti clarissimum est, cum in Logica
debet versari circa illa genera rerum q. 1.
statuant ipsum modum sciendi obitum & hoc
sufficiens explicanda in dictis libris, sed quæ
Logica nullas alias partes requirit.

Argenti

Articulus secundus

Quomodo Logica distinguatur à
Poetica & Sophistica

Ad idem q. hoc nomen dicitur apud Aristotem in
figurare eam disciplinam q. facit nos potius
res disputare de quacunque re. Quælibet in utraque
partem quod sit tum ex etymologia vocis,
tum ex 1. Rhetorici Cap. 2. ubi dicitur deam
procedere ex his quæ credibilia videntur.

115

is quibus cum disputamus prorea nigt ibide
Oleam & Epitroicam de generis ractinarij
Præfatio 2. nōie Logica mādigerō rōviku
habitum qui docet verū modū dēmostrandi
& qd potum pñie instrūmētū vocatur a
hōie habitū Logica .v. rāonabū. vel qd circa
Enia rēiū sūm vel qd modū rāonandi
explicat.

Conclusio 2. Præfatio e habitū a Logica distinctū.
qd Præfatio sūt diversi habitū q & ad dīversos dīctū
disponit & nō dīverso, sed dīctū ad sem dīctos
disponit & opīoī, & nō dīctū qd dīspōnit & declarā
rātū locūm vnde sūm dōt argūta pōdōitū
dīctū d ad quem dīspōnit Logica & pōnētia qd p .v. dīctū
et modū qd dīspōnit nō e declarā dō locūm
qd Præfatio & Logica sūt habitū dīstīctū, pōreā
hōie fīres dīstīctōm ut pō ex notābīlītū, pōreā
Logica pōreā dīctū ad pñīlōsōphīā ut eīgnītrōm
Præfatio nō ut nō ut instrūmētū sed ut sōcīā quēdā
ut collīgt ex quarto Metaphīf. rōv. 5. ubi mī
qd pñīā nō pōzīj cīrā dōs rōs & sūtr dīctū
& sōphīstīcā sed nō dīverso, pñīā nō mī dōs
pōreā rōtābīlītū Præfatio pñī dīctū. sōphī
pōreā tū appāreētē pñīā dōbīdītālēm
Eī dīctū collīgt hōie dōpīōr. nī qd tōtā rāō
dīctū explicatū nō eī pñīes Logica.

Conclusio 3. vel sōphīstīcā ad Logica pñīet,
sed rōdūctū ad pñīā, pōreā qd pñīā
mūnū sōphīstīcā sūt sōgnere appāreētē quā,
dām cōgnīōnē & quā nī sōpō tū dōbīdītālīs
sūt, vnde collīgt nec hōie dōpīōr. nī qd
pñīes sōphīstīcā explicat, ad Logica pñī,
pñīet.

Appendix TERTIVS.
Contra obediōnes sūpīōrīs
articulū.

Obiectiones grae doctri-
nam superioris articuli.

Obiectiones. 1. Ue disciplina ad distinguendum quae
q. efficiunt unam totalem, sed deca & Logica
efficiunt unam totalem. Obi. minor, fabrica
populi & ab ipso in eodem volumine per ap-
pellat Organum. 2. Commoditatis grae in
ordem volumine explicatur & nomen n. illud
Organum, no tam populi & ab ipso ad demum
tandem deam q. & facultas ip. ad significan-
dam logicam solum analyticam q. & parum
infraxim.

Obiectiones. 2. Artes solet appellari res duas
Logicas, Ergo ubi dicitur ea parte Logica
apud Aristotem Logica res te dicit q. no de-
monstrant rem ex propriis principiis ipsa rei,
sed ex rationibus certis, sine sint obiectes sine
medie, non q. res Logicae sumunt demon-
strationem a Logica, sed a. ree q. Logos
et ipse n. q. formae ipsi rationi, seu luminis naturae,
q. no sint propriae obiectis certae scientiae.

Obiectiones. 3. Logica dividitur in partem in-
structionem & iudicantem. Instructio n. i.
est ex gradibus arguta, explicatur in libris
epicureis. Iudicium n. seu est arguta ad
proposum accommodandi, explicatur in libris
analyticorum. Ergo no minus libri logicorum
erunt partes Logicae q. libri analyticorum.

Res. Offam divisionem no ee Aristoteli sed illi
nam q. dicitur in Logica p. mixtae & dicitur
Et Logicam unam cuius obiectum e demum n. i.
in libris posteriorum reddere rationem inuen-
iendi arguta. demonstrativa, eadem q. ad pro-
positum accommodandi.

Articulus Quartus

Pha. u. nō ē sciētia hoc q̄o, q̄a dum alicui
nōta applicatur, non sumit propria alicuius
scientie media, sed eā, que scientia pare,
re nō possunt.

Tertia dicitur. In Uniuersalem & particularem
q̄ dicitur orda ē ab Arīstotele qui Logica uniuersalem
et particularem continere libros metaphysicorum
et de interpretatione & Priorum. Particularem
in: libris Posteriorum, Topico, et
ethicorum, Rhetoricorum & poeticorum. Sed cum
Pha. nō sit pars eiq̄ Logice q̄ instrumentum p̄tue
ē. & de qua hū agitā, multo magis poetica
& Rhetorica, poetica partes Logice erunt.
Quod si quādam magni auctores videntur hoc
libros inter partes Logice numerare illi non
Logice expendit ad oēs eas disciplinas, q̄ par-
tem hōit rāonalem ueritatē perficit
in q̄ocunq̄ rebus.

Utilitas Sexta.

De Necessitate & Utilitate Logice.

Articulus primus.

Quare videatur Logica
ad ceteras sciētiās ēē
nēcessaria & utilis.

Certam ē pp̄ defectu q̄ in sciētiarū opor-
tionibus attingit Logica ēē nēcessariam uel in-
uoluntariam quōd ut melius intelligatur & notandū
q̄. Finem q̄ referunt oporē nihil nō uideri
ēē alium, nisi ueritatem cuius signum est
quod nihil nō in ueritate consistat & in
ea maxime locatur, quod si ita nō fac-
ti essentia ē in oīs ueritatem assequimur
nihil nō potest attingere defectu in ipsis oporionibus
num

nunc à cū a virtute sepe aberrans necesse
est ut magis occurrat in ipsis operationibus defectibus

Notandum 2. Defectus in quibus est quod rem alias
apprehendit, quod in distinguendo quod sunt distinc-
tibus vel oblique vel oblique solum fuerit ut si
aliquid dicitur est genus apprehendamus ut speciem.

Defectus 3. quibus est quod falsis. 1. aliter iudicari
magis in re, confusio autem et obliquitas et obscuritas
in hac parte non videtur esse, nisi rati simplicis
apprehensionis. a qua dependet si n. apphensi-
o fuerit confusa, obliqua vel obliqua iudici-
um quod ex illa reddetur obliquum, confusum,
obliquum. Defectus denique 5. quibus est. mota
deductio, quod per se antecedente non bene deducimus
consequens. quod in 5. quibus includit priores
omnes, potest quibus erroribus defectibus participare.
Vnde plerumque dicitur in philosophia esse confusionem,
obliquitatem, obliquitatem et falsitatem rati-
onis terminorum et propositionum.

Notandum 3. Phisiam cuius nunc est cognoscere,
veritatem phisice volere, istos defectus, is n. proprie
tollet defectum aliquem et miserit gratiam virtutis,
rem, hoc facit phisiam, ergo nam phisiam tollit
confusionem proponendo nobis definitiones vere dicitur,
tum n. distincte cognoscimus quod definitiones
habemus. 2. tollit obliquitatem, ipsa n. est hinc
intelligit, quod facit ut res clare intelligamus
3. ipsa dicit quod se prius in rebus et quod posterius
4. hinc obliquitatem illam emendat, 4. quid ipsa no-
bis ex libro dicitur quodam uocatur enunciatio-
nibus quas in mine nati, seque possumus, et quod ali-
qua quod sperare digna sunt. denique conexio
nem vere dicitur contemplatur, quare ipsa est quod ue-
re in se deducit ex alio et principio, malam
deductionem emendat.

Notandum 4. Logica tollere hos defectus per op-
erationem intellectus dicitur non idem se per
cipari sed remouendo unam causam defectuum
est ignorantia mundi cognoscendi. Articulus 2.

Articulus Secundus.

Utrum logica sit scientia
vera et in se nota.

Quarta speculatio & discretio scienciae ha-
biti possit. sine habitu logicae si quae praecipua
habeti reae speculatio sit. Deinde in doctrina
formam redigat, viam ac methodum reae spe-
culandi & logicae de 2. ga Mathematica; igitur
si sint logicae certissimi tñ sit in multis dis-
cretio, adeo ut nō experiantur in se liberta-
tem ad differendum sicut igitur oēs illi dis-
cretio & Logicam in autem.

Conclusio 2. Logica nō sit supra veritatem
ad generalitatem autem speculatio ad ipsam in
scientiam totalem de veritate. Scientia tota
talia nōe intelligo utam Mathematica &
Metaphysica Philosophia Physica Astronomia Medicina
ta in scientiis dictantur obfusa & difficulte
ma Logica & in ipsa Mathematica saepe hinc falli
Philosophi loci demonstratione, qđo hōs saepe
miseria nō e adeo evidens ac intellectum pōt
ad reae speculatioem restringere tñ nō. Logica
adeo simile pōt e veri, ut saepe miser nōsi
nō pōt sine regulis logicae.

Conclusio 3. Logica in univēso sit logica, magna
defert utentibus speculatioi facilitatem ut in
optimo ante alia scientias addebat, Mathematica
Physica & Metaphysica nōe veritas formata in spe-
culatioe magna nobis facilitate ad speculandum
operat, sed illum modum docet logica; Ergo.

Articulus Tertius.

Utrum actualis desiderat praecipua
torum logicae sit aliqđo
veritas vel veritas ad spe-
culatioem in sci-
entia. Certum est.

Coroll. 8. f. habitus logica accipitur 2 modis in generalibus;
quorum ad speculacionem scientiarum, ut q. 2. o. p. h.
1. ut d.

Coroll. 8. f. sicut omnis habitus inclinatur ad speculacionem,
ut dicitur, Ita et legimus inclinare ad speculacionem
1. ad cognitionem & consideracionem entium rationis &
videntur in logica. Ceterorum ad istos ritus

non inclinatur tanquam ad finem & sicut habitus
speculacionis inclinatur ad speculacionem tanquam ad finem.
Ad tanquam ad medium 1. tanquam ad aliquid quod veritate
est per se, ad finem logica 1. q. e. speculacionis veritatis.

Queritur igitur quomodo & modo ista actualis consideracione
propter unum logica videtur non esse sic ad speculacionem
scilicet scientiarum.

Coroll. 8. g. Multas speculaciones sine actuali
consideracione propter unum logica recte fieri potest, ut
colligitur ex conclusione 2. articuli 2.

Conclusio 1. Ado videtur speculacione precepta legibus
aut consideracionem, tunc inveniuntur seu diriguntur ipsas
speculaciones 1. modum exemplaris, hic n. n. n.
tanquam in exemplaria inveniuntur in propria illa co-

natura speculacionis suas illis ut conueniret ergo
illa precepta inveniunt speculacionem 1. modum esse
pluris externi & non 1. modum internum.

Conclusio 2. Qui habitum logica videtur habere in
Ado corroboratur 1. debitem 1. s. plerumque se per errandi
quod de exponat, indiget actuali consideracione preceptorum
logice, qui n. Logice habitus corroboratur in

& effectum rationem, ut non eget huiusmodi consideracione,
ut dicitur. Cuiusmodi aliter 1. n. vix est illi offeruntur
res valde obsequere acquiruntur quare in illo potest
scilicet habitus preceptorum logice cognitionem, seu

habitus logica, hoc n. q. dicitur e, facillime potest
tenere demonstrare, deinde ista precepta logice ad
veritatem pervenire, non minus q. q. autem precepta
illa considerant, ut dicitur e. q. 2.

Articulus quarto.
Solutio cuiusdam obiectionis.
Obiectio. Tunc

Obiecta. Tunc si videtur habere magis primam
nem aliter se habere non potest. sed hoc non possumus
scire nisi logica. viij. p. de prima. nisi
sua deductione unius ex alio de bono dubitari
re poterimus utrumque veritas non sit necesse quod
ex veris quibus in malo discursus sequitur necesse
dum falsa conclusio. sed illud scire non possumus
magis sine logica. ix. p. de prima. discursus
aliam de certitudine. x. p. de prima. discursus
quod scimus si ille discursus examinatur ad regula
las logica fore ut necessitate effectus. xi. p. de prima.
evidentia ipsius non cognita quod aliquid tunc
et tunc cito se offert, ut non finit non dubitari
re de bonitate non discursus, nec minorari
in examinando illo ad regulas logicae. xii. p. de prima.
aliqui fecit hunc discursus, de certitudine magis
sua parte. circulus quod tunc et semper
apud magis pars. circulus maior et minor.
huius et ita quod, per discursus de certitudine de bono
tunc per discursus. xiii. p. de prima. discursus
et per xiv. p. de prima. discursus et per clara rei cognita
cognitione. xv. p. de prima. discursus non est certum.
xvi. p. de prima. discursus non est certum. xvii. p. de prima.
et ad totam scientiam.

Articulus ultimus.
An logica sit ad se ipsam
necessaria.

Suppono. quod dicitur habere logicam non de effectu
sua specia doctrina generis demonstrationis,
quare si quis enim novit rationem faciendam syllogismi
autem idem dicitur et ex de demonstratione videtur
quod non habebit habitum logicae perfectum
et sit scientiam instrumentum sed inchoationem
inchoationem et particulam quando illis ha
bitis.
Suppono in logicam dici videtur ut noniam
ad alias scientias, non quod scientiam habitum
producat

ducatur, sed quod tunc seipsum speculatur, sicut in
instrumentaria efficit, a se deinde ducitur
habitus, a se ducitur sunt arithmetica & notanda,
tunc.

opulencia: habitus logicae altissima ut per
habituali cognitio totis doctrina de demoni
stratione, non e ad seipsum veria, utilitas
q' modo intrinseci nam in logica q' dicitur
possunt duplices esse seu cogniciones circa
entia rationis, aliqua ne sunt ante habitum
logicae p'ferri apparet q' quas habitus logicae
ducitur, aliqua ne sunt post habitum logicae
ducitur, nam v. ad tunc primi quos ut per
querere habitus logicae instrumenti, sed ut
illi fuerit notanda e habitus logicae ducitur, ad
tunc e sui generis, ut gloriatur instrumenti sed primi
apertius, nequa p'ferre erit utiq' q' h' dicit
ponat videtur p'ncipatu, illud p'ferre reddet
ad tunc rationis cognoscenda, no ta illa p'ferat ad
aliquid reale p'ncipatu cognoscendum.

Exclusio. - per tunc una pars logica de veria
vel utilit ad aliam partem, ut si q' cognita
habeat q' de seipsum in genere veritatis
it haec cognitione male inveni pot ad doc,
tuncam demonstrationis p'cipiendam tuncam
demonstratio e spes syllogismi, ad cognitionem
e speciei cognitio generis veria e. tuncam
doctrina demonstrationis intelligatur, q' q'
facere multos syllogismos. Ergo q' modum
facendi syllogismos q' tenentur, q' dicitur,
tam p'cipit, p'ferat q' rationem demonstrandi
p'cipit in deinde ea ratio ut poterit ad multas
applicatas syllogismi, definitiones, exclusiones
demonstrationes e investigandas ac demo,
strandas.

Quomodo. Quomodo una pars logica altera in
uat

1.

sive hoc potest esse respectu existentiae, quomodo rosa
 in hieme dicitur esse in potentia, sive spiritus alius
 passivus, quomodo aqua dicitur in potentia calida,
 quia potest habere calorem: sive spiritus alius dicitur
 passivus, quomodo virtus dicitur in potentia calidior, quia
 potest efficere calorem: sive spiritus alius dicitur passivus,
 febrilis, quomodo habitus quod est in anima dicitur
 potentia, sicut dicitur, quia potest recipere formam
 scilicet, quae est quidam habitus effectus.

Forma appellatur esse id quod tribuit rei coram
tu dicitur d. Determinatum EST. Cuius generis
 estam forma met: EST d. dicitur: ut anima dicitur forma
 interiora hominis, Alia uero est extrinseca, ut
figura, & c. forma extrinseca ligni u.

n. p.

Forma vel subiectum est id quod refertur ad
formam, vel quod a forma determinatur,
 illis subiectum, Appellatur etiam subiectum id,
 quod subicitur in enunciatione. Propterea quod
 consideratur ab aliqua scientia vel disciplina,
Unde solent poni triplex subiectum: Cuiuslibet
nis, quod habet aliquam formam inherenter
seu inexistenter, sicut substantia dicitur esse subiectum
intentionis, spiritus accidentium: subiectum potentiae:
subiectum scientiae sicut quod dicitur.

Veritas est duplex. Simplex et composita.
Veritas simplex est, quod in se ipse habet principium
sive veritatis seu immutabilitatis.

Composita (est) sive ex suppositione, quod in se
ipsa non habet principium sive veritatis, sed ea
potest esse ab aliquo extrinseco, quod supponatur,
 e.g. quod lignum sit durum id est verum simpliciter,
 quia in natura ipsa lignum est principium talis duriti-
 cio, quod vero lignum habeat formam scilicet hoc
 modo scilicet, de verum compositum est videlicet sicut est
 suppositione, quod in eo sedere velimus.

Conditio est duplex: Cum causa et sine causa
proxi. Conditio

Conditio cum qua e aliquid, cui quod est res.
& saepe exprimitur particula quod, ut ceteris
op. per dentes & alia.

Conditio sine qua non e sine qua res non e, &
cxvii: exprimitur solet particula quod, ut, nisi regno,
et ceteris, in edibus non sanaret.

Essentia e et ratio cuius rei dicitur. seu Essentia,
& illa de nobis exprimitur definitio.

Expressio e id quo quis aliquid dicitur e vel
exprimitur in re vera hanc.

Explicitio solet appellari mentionem, ut hanc exis,
tertiam.

Conceptus aliquid sumitur pro Essentia & evidentia,
re, ut qd dicitur, aut rationale e conceptus hanc,
aliquid sumitur pro actu ipso intellectus concipitur
entis & solet appellari conceptus formalis, aliquid
sumitur pro re concepta per illum actum
& solet dici conceptus obiectivus.

Distinctio sicut id per quod una res non e alia
e duplex formalis & obiectiva. Formalis e
actus intellectus distinguens sicut conceptus for-
malis est actus intellectus concipientis. Distinctio
obiectiva e id quod concipimus quod distinguimus
unum ab alio: hanc duplex e, rationis & ex natura
rei, ratio sicut in rebus ipsis non e distinctio sed
tam ut distinctio supponitur. Distinctio rationis
aliam dicitur ratio rationantis, cum in re natu-
ram habentem fundem distinguendi volumus
tam distinguere, ut qd dicitur idem de seipso
dicendo hanc e hanc, aliam uero dicitur ratio rationati,
nam sicut in re habentem tam fundem aliquid
hanc tota distinctio a ratione vel intellectu provenit
ut qd in deo distinguimus bonitatem a sapientia,
vultus & in hanc dicitur a ratione. Si quod
qualis debeat iudicari fundem. Si fundem
illud

illud est multiplices rei cognoscendae effectio,
 nos q' h' d' se maxime no' sint distinctae in
 tellectu tm' no' ob inbecillitatem no' pot' eas
 unico conceptu formalij intelligere sed me-
 casso h't distinctas facere conceptus quod du
 facit illa q' distinctis conceptis cognoscen-
 tur, De differre rāo ratiocinata. C. vel ut
 alij loquuntur conceptibz obiectivis. Nos
 citior itaq' distincto illa rāo ratiocinata
 ex duplici cāā quarum una ē effectio ipsiq'
 rei cognoscendae, altera u: debititas inid,
 lectus vti cognoscentis. Quod explicare pos-
 sumo exemplo mensurae exiguae u: g. vlnae
 quae debet mensurare nigente alium panem
 nam si q' u: quærat cur hae vlnae pnd
applicata huius panis cum totum mensura,
re no' possit. Rāo hae vlnae ē mensura
 quodam exigua huius panis esse res q'da
 magna. sic si q' quærat cur nihil sit an no
possit unum conceptu facere de tota essentia
hōis, sed eam partialiter in conceptu animalis
et rāonalis, vnde debent q'da intelligere
debitis partibus et in intelligendo potentia
essentia u: q' intelligi dicitur res q'da magna
ut ab hac debili potentia no' possit tota simul
cognosci.

Distinctio u: ex natā rei tunc ē, q'do in rebus
 ipsis nemine cogitante ē aliqua debetalis distinc-
tio, et no' tm' fundam' distinctionis, hanc dicit
inchoationem alij vniuersalem faciunt, Realem,
formalem et p'prietatem, alij duplicem tm'
Realem h'z et modalem, sed formalem dicit
inchoatio apud antiquiores ē eadem q' rāo rati-
ficandae et oīa fere' illa q' alij niter
se vel

formaliter vel formaliter distinguuntur, velut
 nos suis locis ostendimus a realiter, a sola
 rae racione distinguuntur.
 Jam vero hoc uocabulum, distinctione, a ligto
 sicut id quod solent dicere in disputatione pro
 uoluntate aliquid obfure dictum, id quod hinc
 ut sensus declarare, huiusmodi porro dis
 tinctiones q in disputationibus adhiberi solent,
 paupt sunt iste.

1. Prima in dicto, ut dictum est, e.g. mente
capens de racione in dicto i., qd hinc aiam rae,
 nalem qd dicto i, non de racione in dicto
 i, qd caret ipsa racione, qd dicto pnt.
2. De maate & formate, hinc Distinctione hinc
 adhibetur maxime, qd utrumque uocem ali
 quam connotata a connotata tiam, nam in
 his uocibus e aliquid formale & aliquid maate
 pro ipse sumitur uoc ut denotat ipse forma
 te dicimus formate, qd u. sumitur ut deno
 ut ipsum maate dicimus maate, ut si q
 1. nam cum un. cedam maate negabo formate. & urgum
 si qrat uerum formate sit idem qd curate
 concedam formate, negabo maate, similiter
maate em sigt nate, formate u. sigt curate
 ee.
3. Thalia ut ovo e ut quod; ovo sigt formate
quod habens formam, n qd tñ de nominatim
 ut albedo parietis dñ uideri ut ovo. paries
 ut quod & in definitione existit, nã dñ
 definiti ut quod. Ems a illud rae ut ovo.
4. Quarta specificatio, qd reduplicatio hinc
distinctione solent adhiberi, qd utimur illis rae,
 hinc, matena, In extm, dm, qod
qda, q particula aliquid denotant cãm
 et tunc e sensus reduplicatiuis, aliquid nã de,
 notant

notant eam sed solummodo eam aliam vel
 ditionem rei. cum qd sit talis res & sit seneg
 specificatus e. q. Est dicitur hanc qm conatus
est spiritus & sensus duplicatus, qm illa particu
 lula sing denotat eam. qd dicitur hanc qm
 hanc est & non qm est. Est & sensus specifi
 ficatus, qm ee hanc non e caa cur hanc sit
 bonu, sed tm e raa cum qua dicit ee illud
 Bonus. ut raa Boni.

Quinta in Actu signato & Actu exercito.
Actu de Acta signata, quando exprimimus
 in ipse enunciare vel velle aliquid, per qd
 illud quod dicimus quasi signemus, tum dicitur
Acta exercito, qd oppositio ad velle non signat
 illud quod e oppositum, nihilominus tm illud
 ipsum denotatur e. q. qd dicitur HOMO est
est & est dicitur qd dicitur HOMO & est sig
 natus, de signa n. naturam, qd a tm dicitur HOMO
est est & est exercitus, qm in enunciat
 ando exprimo stem naturam, p modu cuius
 dam exercitii, no tm dicitur de signa.

Dicta quaedam in quibus decem
categoryarum nota continentur.

Substantia qualitas quantitas ad aliqd actio
Augustinus Doctor Magnus Ante filius porcatorum
Passus quod Situs vbi habitus
Fatigatus hodie Actus in Ecclia refulatus
Vbi quantitas actio qualitas quod
In campo magna pugnabat fortiter diu
Ad aliqd Situs passus habitus
Filius Ante et causatus in illis armis
Actio quantitas qualitas ad aliqd actio passus
Arbor sex seruos toruere refrigerat lytos
Vbi quando Situs habitus
Rari cias Arbo nec tumens erost Arbor porphy